

โควิด-2019: วิถีทาง วิถีธรรม วิถีใหม่ของชาวพุทธในสังคมไทย COVID-2019: PATHWAY, DHAMMA PATH, A NEW NORMAL OF THE BUDDHISTS IN THAI SOCIETY.

¹พระทรงศักดิ์ แสงทนต์ และ ²พิสิฐ โคตรสุโพธิ์
¹Phra Songsak Santanong and ²Phisit Kotsupho

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus, Thailand.

¹yaiza2931@gmail.com

Received September 10, 2021; Revised November 2, 2021; Accepted December 1, 2021

บทคัดย่อ

วิกฤติโรคระบาด Covid-2019 มีผลกระทบอย่างมหาศาลไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ เกิดภาวะหดตัวอย่างรุนแรง การว่างงาน และรายได้ลดลง และอื่นๆ ด้านสังคมที่ไม่สามารถปะทะสังสรรค์กันได้ตามปกติทำให้เกิดความเครียดของมนุษย์ ด้านสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดขยะมากมายที่ใช้แล้วทิ้งไปไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ด้านวัฒนธรรม จะไม่สามารถร่วมกิจกรรมเชิงการอนุรักษ์และสืบทอดได้ ซึ่งส่งผลให้ประชากรโลกต้องปรับตัวไปสู่กิจกรรมการดำรงชีวิตที่มีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้นบนฐานของวิถีทางใหม่ๆ มากยิ่งขึ้นด้วยการปะทะสังสรรค์ผ่านระบบออนไลน์ ในขณะที่ชาวพุทธในประเทศไทยก็ต้องปรับตัวไปสู่วิถีธรรมแบบใหม่ๆ ตามกรอบวิถีปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีเพื่อให้เข้ากับความสำเร็จของตนเอง ได้แก่ 1) การให้ทานผ่านระบบออนไลน์ 2) การเจริญศีล สมาธิและภาวนาอยู่ที่บ้านผ่านระบบ Conferrent ของสำนักปฏิบัติธรรมต่างๆ 3) การจัดการเรียนการสอน และการสอบธรรมแบบออนไลน์ 4. หากเดินทางไปวัดต้องปฏิบัติตามระเบียบมาก เช่น การวัดไข้ การใส่เมทการล้างมือด้วยแอลกอฮอล์หรือ สบู่ เป็นต้น 5. การพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารของวัดให้ทันสมัยมากขึ้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ชาวพุทธทั้งพระสงฆ์และฆราวาสจะต้องมีการปรับตัวไปสู่ความเป็น “ความปกติใหม่” (New Normal) มากขึ้น

คำสำคัญ : Covid-2019, วิถีทาง, วิถีธรรม, วิถีใหม่, ชาวพุทธ.

¹ นิสิตปริญญาเอก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.

² อาจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.

Abstract

The crisis of Covid-2019 outbreak has had a huge impact, whether it is the condition of severe economic contraction, unemployment, decreased income and others. In social aspect, people in society are unable to normally interact or gather that causes humans in a stressful condition. In environmental aspect, there have been huge piles of garbage that cannot be reused. In cultural aspect, conservation and inheritance activities cannot be participated. As a result, the world population have to adapt themselves towards a safer living based on new ways through online social interactions. The Buddhists in Thailand also have to adapt themselves towards new Dhamma path according the cultural framework following their own belief including: 1) charity through online; 2) the precepts observation, concentration and mind development through electronic conference systems of various Dhamma retreats; 3) Dhamma learning and Dhamma exams through online system; 4) more regulations practice at temples such as taking a fever measurement, wearing masks, cleaning hands with alcohol or soap, etc.; 5) more communication technology development of the temple. Under these conditions and activities, the Buddhists of both monks and lay people need to adapt themselves more to a “new normal”.

Keywords: Covid-2019, Pathway, Dhamma Path, New Normal, Buddhists.

บทนำ

ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งกลายเป็นโรคอุบัติใหม่ที่เกิดจากเชื้อไวรัส สร้างความหวาดกลัวให้กับประชากรโลก ตามราชกิจจานุเบกษาประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID–19) เป็นโรคติดต่ออันตรายตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ที่ติดต่อจากคนสู่คนด้วยการหายใจ การสัมผัสมีระยะฟักตัวของโรคอยู่ช่วง 2-14 วัน สาเหตุการตายส่วนใหญ่มาจากระบบทางเดินหายใจล้มเหลวจากการติดเชื้ออย่างรุนแรงที่ปอด จากความรุนแรงของโรคส่งผลให้ทุกประเทศได้ออกมาตรการเพื่อควบคุมและยับยั้งการแพร่กระจายของโรค ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีมาตรการที่มีประสิทธิภาพด้วยการใช้กฎหมายสถานการณ์ฉุกเฉิน (Lockdown) ส่งผลให้จำนวนผู้ติดเชื้อลดลงอย่างต่อเนื่อง(กิตติพร เนาว์สุวรรณ, นกชา สิงห์วีรธรรมและพวงค์ เทพอักษร,2563 :1)

การคลาย Lockdown และการเปิดพรมแดนเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดของการเข้าสู่ภาวะความปกติใหม่ ในสถานการณ์การระบาดช่วงแรก มาตรการเว้นระยะห่างทางสังคมและปิด

เมือง ถูกนำมาใช้ในการควบคุมการระบาดของโรค เราอาจเรียกภาวะช่วงนี้ว่า “ความไม่ปกติปัจจุบัน” (Current Abnormal) ซึ่งอาจเป็นภาวะที่ดำรงอยู่ในช่วงสั้นๆ แต่เนื่องจากการค้นพบวัคซีนต้องใช้เวลา คนจำนวนมากไม่สามารถมีรายได้เพียงพอ ต่อการเลี้ยงชีพในสถานการณ์เช่นนี้ได้ตลอด การคลายมาตรการ Lockdown บางอย่างจึงมีความจำเป็นเช่นกัน แต่แม้จะคลาย Lockdown แล้ว กิจกรรมทาง เศรษฐกิจและการใช้ชีวิตก็ยังไม่เป็นเหมือนเดิม เพราะการระบาดยังคงมีอยู่ เราอาจ เรียกภาวะเช่นนี้ว่า “ความปกติใหม่” (New Normal) (ธนาคารกรุงไทย, 2563 : 7)

New Normal ถูกนำมาใช้ครั้งแรกโดยบิลล์ กรอส(Bill Gross)ผู้ก่อตั้งบริษัทบริหารสินทรัพย์ชาวอเมริกัน โดยตอนนั้นเขาใช้อธิบายถึงสภาวะเศรษฐกิจโลกหลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจแฮมเบอร์เกอร์ ในสหรัฐฯ ช่วงระหว่างปี 2007 - 2009 ส่วนสาเหตุที่ต้องใช้คำว่า “New Normal” เพราะเดิมทีวิกฤติเศรษฐกิจจะมีรูปแบบค่อนข้างตายตัวและเป็นวงจรเดิมคือ เมื่อเศรษฐกิจเติบโตไปได้ช่วงระยะหนึ่ง จะมีปัจจัยที่ทำให้เกิดเป็นวิกฤติทางเศรษฐกิจ และหลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจไม่นานเศรษฐกิจก็จะเริ่มฟื้นตัวแล้วก็กลับมาเติบโตได้อีกครั้งสิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปกติจนเรียกได้ว่าเป็น ‘เรื่องปกติ’ (Normal) ก็ได้(กรมสุขภาพจิต, อ่างใน บุญเรือน ทองทิพย์, 2563 : 437) เพราะฉะนั้น การปรับตัวและพลิกวิกฤติต่างๆ ไปสู่ความปกติใหม่จะทำให้เกิดองค์ความรู้ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นไม่ว่าจะเป็นการดำรงชีวิตของประชาชน ผู้ประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรม องค์กรเอกชน หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา เป็นต้น จะถูกปรับเปลี่ยนบริบทการทำงานให้เกิดความทันสมัยและมีประสิทธิภาพภายใต้เงื่อนไขการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของมนุษยชาติ

ประชาชนที่นับถือพระพุทธศาสนาก็เป็นประชากรของโลกที่จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อการปฏิบัติธรรมในลักษณะ “ความปกติใหม่”(New Normal) กันมากขึ้นอันเป็นตัวบ่งชี้ถึงวิถีปกติใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์โรคระบาด Covid-2019เช่น กรณีการศึกษาธรรมะอาจจะศึกษาจากระบบออนไลน์จากที่บ้านเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจจากตัวแทนของพระสงฆ์ที่ต้องพัฒนาการเผยแผ่ธรรมด้วยเทคโนโลยี การปฏิบัติธรรมก็ไม่จำเป็นต้องไปที่วัดหรือสถานปฏิบัติธรรมก็สามารถจะเจริญศีล สมาธิ และภาวนาอยู่ที่บ้านผ่านระบบ Conferrent ของสำนักปฏิบัติธรรมต่างๆ การให้ทานผ่านระบบเงินดิจิทัลมากขึ้น การจัดการเรียนการสอน และการสวดธรรมแบบออนไลน์ การใช้ปัญหาทางจิตใจหรือให้คำปรึกษาจำต้องผ่านระบบออนไลน์มากขึ้น หากชาวพุทธใดจำเป็นต้องเดินทางไปวัดต้องปฏิบัติตามระเบียบ เช่น การวัดไข้ การใส่หน้ากากอนามัยให้สะอาดด้วยเจลหรือสบู่ ดังนั้น วัดหรือสำนักปฏิบัติธรรมอาจต้องพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารของวัดให้ทันสมัยที่ตอบสนองต่อความต้องการของชาวพุทธในลักษณะที่เสริมสร้างทาน ศีล สมาธิและปัญญาที่สามารถรองรับความเป็นวิถีใหม่บนฐานความเชื่อที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

การปรับตัวของประชาชนในยุค New Normal

การปรับตัวเข้าสู่ยุค New Normal ถูกนำมาใช้ครั้งแรกโดยบิลล์ กรอส(Bill Gross) ผู้ก่อตั้งบริษัทบริหาร สินทรัพย์ชาวอเมริกัน โดยตอนนั้นเขาใช้อธิบายถึงสภาวะเศรษฐกิจโลก หลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจแฮมเบอร์เกอร์ ในสหรัฐฯ ช่วงระหว่างปี 2007-2009 ส่วนสาเหตุที่ต้องใช้คำว่า “New Normal” เพราะเดิมทีวิกฤติเศรษฐกิจจะมีรูปแบบค่อนข้างตายตัวและเป็นวงจรเดิม คือ เมื่อเศรษฐกิจเติบโตไปได้ช่วงระยะหนึ่ง จะมีปัจจัยที่ทำให้เกิดเป็นวิกฤติทางเศรษฐกิจ และหลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจไม่นานเศรษฐกิจก็จะเริ่มฟื้นตัวแล้วก็กลับมาเติบโตได้อีกครั้งสิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปกติจนเรียกได้ว่าเป็นเรื่องปกติ (Normal) ก็ได้ (กรมสุขภาพจิต, อ้างใน บุญเรือน ทองทิพย์, 2563 : 437) เพราะฉะนั้น การปฏิบัติที่ต้องทำให้เพื่อสร้างโอกาสในอนาคตที่ทุกอย่างตั้งอยู่บนกรอบของ social distancing และ New Normal ที่จะเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ที่ทำให้เราต้องอยู่กันอย่างระมัดระวังให้รอดปลอดภัย จากโควิด-19 เป็นระยะเวลาที่ยาวนาน จึงทำให้ทั้งหมดทั้งมวล ทั้งระบบชีวิตและการทำงานให้มีความปลอดภัยสิ่ง เหล่านี้จะเรียกว่า “New Normal” หรือ วิถีชีวิตปกติใหม่ โดย คำว่า “New Normal” หมายถึง ความปกติ ใหม่ , ฐานวิถีชีวิตใหม่ หมายถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีตอันเนื่องมาจากมีบางสิ่งมากระทบ จนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ต้องเปลี่ยนแปลง ไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย ซึ่งรูปแบบวิถีชีวิตใหม่นี้ ประกอบด้วยวิถีคิด วิถีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร วิถีปฏิบัติและการจัดการ การใช้ชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้นหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงและรุนแรงอย่าง ใดอย่างหนึ่ง ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่าจะดำรงรักษาวิถีดั้งเดิมหรือหวนหนถึงอดีต(พิรพัฒน์ ใจแก้ว มา, 2563 : 4) ดังนั้น การปรับตัวของประชาชนในยุค New Normal จึงเป็นสิ่งที่ประชาชนต้องเตรียมรับมือกับการวิถีชีวิตแบบ “New Normal” 10 ประการ (Guntit Horthong, ออนไลน์) ดังต่อไปนี้

1. New Normal ด้านการท่องเที่ยว จะมีการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีความปลอดภัยในระดับสูง รวมทั้งการจ่ายเพื่อชื้อประกันภัยการเดินทางด้วยความปลอดภัยและยังเพิ่มฟังก์ชันใหม่ ๆ เพื่อรับมือมากขึ้นด้วย

2. New Normal ด้านการแพทย์และความสะอาด หน้ากากอนามัยจะกลายเป็นเรื่องปกติ จะกลายเป็นสินค้าแฟชั่น การทำความสะอาดบ้านด้วยผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดทางการแพทย์เป็นเรื่องปกติ หากแม้ว่าจะเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อยก็จะปรึกษาแพทย์ทันที รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเองจะมาขึ้นการรักษาความสะอาดในพื้นที่ระบบโดยสารสาธารณะ ทำความสะอาดในท้องถิ่น

New Normal ด้านการรับประทานอาหาร การเลือกวัตถุดิบประกอบอาหารจะมีความพิถีพิถันมากขึ้น รับประทานอาหารตามห้างสรรพสินค้าเพราะมีความปลอดภัยและความสะอาดที่เป็นมาตรฐาน การกินตามร้านทั่วไปจะเลือกจากลักษณะภายนอกที่ถูกสุขอนามัย การใช้ช้อนกลางเป็นที่ยอมรับ และผู้บริโภคจะมีความระมัดระวังในการเลือกทานเนื้อสัตว์แปลกๆ มากยิ่งขึ้น

New Normal ด้านการออกกำลังกาย กิจกรรมการออกกำลังกายเป็นทีมจะมีมาตรการความปลอดภัยที่มากขึ้น กิจกรรมการออกกำลังกายที่บ้านเพื่อหลีกเลี่ยงผู้คนและแหล่งของเชื้อโรค ผู้คนจะสนใจกิจกรรมกีฬาแบบเดี่ยวมากยิ่งขึ้น ผู้คนจะเลือกสถานที่เล่นกีฬา ที่มีมาตรฐานมากขึ้นเพื่อให้ปลอดภัยจากอะไรก็ตามที่สามารถทำให้เราป่วยได้ จะเกิดกลุ่มการพูดคุยแลกเปลี่ยนข่าวสารเกี่ยวกับกีฬาแต่ละประเภทมากขึ้นต้องการในสถานที่ที่ต้องมีมาตรฐาน

New Normal ด้านการทำงานและการศึกษา มีการทำงานระยะไกลจะกลายเป็นรูปแบบการทำงานที่ปกติ การประชุมออนไลน์จะเป็นรูปแบบที่องค์กรใช้มากยิ่งขึ้น การเข้าออฟฟิศใจกลางเมืองจะลดลง คนในองค์กรจะศึกษาและใช้งานเครื่องมือในการสื่อสารมากขึ้น และหลากหลาย จะมีการเพิ่มการเรียนการสอนคอร์สออนไลน์ให้กับพนักงานมากขึ้น การทดสอบบางรูปแบบก็จะมีการใช้ระบบออนไลน์มากขึ้น เช่น การสอบย่อยของมหาวิทยาลัย ในการเก็บคะแนนบางส่วน แต่การสอบใหญ่ยังคงใช้การสอบในสถานที่จริงอยู่ จะมีหลักสูตรการเรียนการสอนในระบบออนไลน์มากขึ้น

New Normal ด้านการเลือกซื้อสินค้าหรือการบริการ ผู้บริโภคจะเลือกซื้อสิ่งของที่จำเป็น ผู้บริโภคจะหันมาสนใจสินค้า Local หรือสินค้าในประเทศมากขึ้น ผู้บริโภคจะนำสิ่งของที่ไม่ได้ใช้ มาขายมากขึ้น บริการเดลิเวอรี่จะเติบโตอย่างมาก การขายสินค้าออนไลน์ ผู้บริโภคจะเลือกใช้แบรนด์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือกิจกรรมในสังคมและเป็นทางเลือกที่ผู้บริโภคพร้อมจะอุดหนุน ที่อยู่อาศัยนอกเมืองจะเป็นที่สนใจของ ‘ผู้บริโภค’ มากยิ่งขึ้น ผู้บริโภคจะให้ความสำคัญในส่วนของ ‘ห้องทำงานในบ้าน’ มากขึ้นเนื่องจากกระแสการ WFH การใช้ระบบแลกเปลี่ยนเงินดิจิทัลโอนเงินผ่านมือถือหรือการทำธุรกรรมทั้งหลาย

New Normal ด้านรูปแบบการเสพสื่อ ระบบสตรีมมิ่ง จะเข้ามามีอิทธิพลในผู้บริโภคมากขึ้น สื่อใหญ่จะมีการจัดกิจกรรมผ่านระบบออนไลน์มากขึ้น อาชีพสตรีมเมอร์ กำลังเป็นที่น่าสนใจของผู้คนด้วยการ Live 'ข่าวสารบ้านเมือง' จะเป็นสิ่งที่ผู้คนให้ความสนใจมากขึ้นกว่าเดิมมากไม่ว่าเรื่องการเมือง, เศรษฐกิจ, อาชญากรรม, คอนเทนต์บันเทิง ยังคงเป็นที่สนใจอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นเรื่องตลกร้ายหรือตลกดี ผู้คนต้องการคอนเทนต์ How To มากขึ้นวิธีการในการทำอะไรก็ตามเป็นหลักการที่ผู้คนให้ความสนใจมากขึ้น ทั้งในแง่การทำงาน, การใช้ชีวิต ผู้บริโภคมองหาแนวทางการท างานใหม่ ๆ จากคอนเทนต์ในโลกออนไลน์'ออนไลน์'

New Normal พฤติกรรมเกี่ยวกับเทคโนโลยี ผู้คนบางกลุ่มต้องการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ใช้รับรู้ข่าวสารได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ผู้บริโภคต้องการเทคโนโลยีที่ช่วยอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัย ผู้บริโภคต้องการเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

New Normal ด้านเศรษฐกิจ รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ ประเทศจีนจะเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ การฟื้นฟูเศรษฐกิจต้องอาศัยภาครัฐและธุรกิจขนาดใหญ่ ผู้ประกอบการจะลงทุนกับการใช้เทคโนโลยีในการทำงานมากขึ้นจากสถานการณ์ Covid-19 ‘เงินตราดิจิทัล’ จะเป็นสิ่งที่แต่ละประเทศให้ความสนใจ

New Normal ด้านธุรกิจ ธุรกิจด้านเทคโนโลยีขั้นสูงจะมีการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด ธุรกิจสตาร์ทอัพ เป็นเรื่องที่ยากขึ้นเนื่องจากธุรกิจแนวนี้จะต้องมีเงินลงทุนเป็นส่วนใหญ่ เลี้ยงและพัฒนาธุรกิจ ธุรกิจต่าง ๆ จะลงทุนกับระบบ E-Commerce ธุรกิจแพลตฟอร์มจะมีแพลตฟอร์มของตัวเอง ธุรกิจร้านค้าปลีกที่ขายสินค้าไม่จำเป็นจะต้องปรับตัวเข้าสู่ระบบออนไลน์ ร้านค้าปลีกที่ขายสินค้าไม่จำเป็น อาทิเช่น อุปกรณ์ก่อสร้าง, ของตกแต่ง ฯลฯ จะต้องเข้าสู่ระบบออนไลน์มากขึ้นในสัดส่วน 70% ธุรกิจร้านอาหารจะปรับดีไซน์ใหม่

ปรากฏการณ์โควิด 19 ทำให้เห็นปรากฏการณ์ตัวใครตัวมันของแต่ละประเทศ ถึงแม้ว่าไวรัสโคโรนาจะเป็นปัญหาที่กระทบไปทั่วโลก แต่กลับไม่เห็นความร่วมมือหรือมาตรการที่ออกมาจากประชาคมโลกอย่างเท่าเทียมในแต่ละประเทศ การจัดการในปัจจุบันนี้เป็นการจัดการแบบตัวใครตัวมัน โดยในช่วงเวลานี้ประชากรแต่ละประเทศจะเริ่มรู้สึกถึงความไม่เท่าเทียมกันที่จะต้องพาประเทศตัวเองให้รอดก่อนอันดับแรก (สำนักงานปลัดบัญชี กอทพบก, ออนไลน์) ซึ่งประเทศไทยแม้ว่าจะอยู่ลักษณะดังกล่าวก็เพราะยังไม่สามารถจัดการกับปัญหาดังกล่าวให้หมดไป จึงต้องยอมรับผลกระทบจากไวรัสกับศักยภาพของรัฐบาลว่าจะสามารถคลี่คลายปัญหาและช่วยให้ความปกติใหม่กลายเป็นสิ่งที่คุ้มครองและช่วยเหลือประชาชนให้สามารถดำรงชีวิตด้วยความปลอดภัยได้หรือไม่ อีกทั้งยังต้องวัดศักยภาพในการทำงานของหน่วยงานรัฐที่จะประคับประคองระบบเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตมากขึ้นเพียงก็ขึ้นอยู่กับปรับตัวของหน่วยงานรัฐ เอกชน และประชาชนในยุค New Normal ที่จะสร้างองค์ความรู้และวิธีการปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในยุคปัจจุบัน

วิถีธรรมใหม่ของชาวพุทธในสังคมไทย

สังคมไทยเป็นสังคมที่นับถือพระพุทธศาสนาจำนวนมาก ซึ่งสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 อุบัติขึ้นก็ไม่ได้เลือกความทุกข์ผู้ใดจะใคร ศาสนาใด ชนเผ่าใด นับถือศาสนาใดหรือความเชื่ออื่นใด ย่อมได้รับผลกระทบอย่างเท่าเทียมกันมิได้แบ่งแยกตามลักษณะชั้น-ลงไปด้วยอำนาจกิเลสของมนุษย์ ไม่ได้เลือกปฏิบัติลงโทษแก่ผู้หนึ่งใดเป็นการเฉพาะ ทำให้ประชากรโลกต่างต้องปรับตัวดำเนินวิถีทางของชีวิตให้สอดคล้องกับบริบทที่

เปลี่ยนแปลงไป ชาวพุทธในสังคมไทยก็แตกต่างกันที่มีวิถีชีวิตเฉพาะแตกต่างไปจากวิถีชีวิตของสังคมอื่นๆ ทำให้เกิดกระบวนการปรับตัวด้วยการปฏิบัติธรรมบนเส้นทางวิถีธรรมใหม่ที่เรียกว่า วิธีการปฏิบัติธรรมใหม่ๆ ของชาวพุทธในสังคมไทยซึ่งมีประเด็นดังต่อไปนี้

1. New Normal การให้ทานผ่านระบบออนไลน์ หรือการใช้เงินดิจิทัลมากยิ่งขึ้น เช่น การจ่ายไฟ ค่าน้ำหรือค่าอื่นๆ ภายในวัดจะโอนเข้าบัญชีวัดเพื่อสร้างบุญให้กับตนเอง จนมีบางวัดสามารถพัฒนาโปรแกรมที่เป็นคู่มือบริจาคเงินออนไลน์ผ่านทางอินเทอร์เน็ต (Donate Online) ด้วยวิธีโอนผ่านด้วยบัตรเครดิตหรือเดบิต หรือผ่านบัญชีธนาคารออนไลน์ หรือผ่านบัญชีของธนาคาร (donate.dkmain, ออนไลน์) ซึ่งต้องยอมรับว่า หลักคำสอนทางพระพุทธในเรื่องการทำบุญมิได้จำกัดอยู่การให้เงินเท่านั้น แต่เงินสามารถแปลงความต้องการสู่การใช้สอยได้ จึงเท่ากับว่า เงินสามารถใช้แทนสิ่งของต่างๆ สำหรับพระสงฆ์ได้ทำให้รูปแบบการบริจาคเงินหรือการทำบุญด้วยเงินจะกลายเป็นวิธีการทำบุญวิถีใหม่ นอกจากนี้วิธีการทำบุญมิได้จำกัดเฉพาะอยู่ภายในวัดเท่านั้นแต่ยังสามารถทำความดีได้ด้วยการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความลำบากหรือการทั้งการระดมการช่วยเหลือสัตว์ต่างๆ เพื่อนำเงินบริจาคไปซื้ออาหารต่างๆ ซึ่งในสังคมออนไลน์จะมีพฤติกรรมดังกล่าวมาขึ้น (พัชรลิตา รัฐโชติพิริยกร, 2558 : 1) เพราะฉะนั้น การทำบุญทางพระพุทธศาสนาได้จำกัดอยู่ด้วยรูปแบบแต่ด้วยเจตนาที่ดีและมีความคิดความต้องการที่จะบุญด้วยความบริสุทธิ์ใจ จึงถือว่า ได้บุญตามความประสงค์และยังมีวิธีการอื่นๆ อีกมากมายที่สามารถทำบุญได้ เช่น การอนุโมทนาเมื่อเห็นผู้อื่นๆ ทำความดี เป็นต้น ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะมีกระแสมากยิ่งขึ้นทดแทนการเข้าวัดเพื่อการทำบุญเนื่องในวัดพระหรือวันสำคัญทางศาสนา ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 : ภาพประชาสัมพันธ์การทำบุญออนไลน์ของ วัดจันทาราม (ท่าซุง) จังหวัดอุทัยธานี (ที่มา : วัดจันทาราม (ท่าซุง) จังหวัดอุทัยธานี, 2562).

2. New Normal ด้านการเจริญศีล สมาธิ และภาวนาอยู่ที่บ้านผ่านระบบ Conferrent ของสำนักปฏิบัติธรรมต่างๆ ซึ่งคำว่า การปฏิบัติมิได้จำกัดวงพื้นที่มากนัก อาศัยอยู่ที่ไหนๆ ก็สามารถปฏิบัติธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาได้ทั้งสิ้น แต่กระนั้น การ

เริ่มต้นปฏิบัติธรรมหากขาดครูบาอาจารย์ที่ดีจะทำให้การปฏิบัติธรรมไม่คืบหน้าอย่างรวดเร็วมากนัก จึงเป็นเหตุผลจำเป็นว่าทำไมการปฏิบัติด้วยการเจริญสติ สมาธิ และปัญญาต้องคอยปรึกษาหรือกับพระอาจารย์นักปฏิบัติบ่อยครั้ง ซึ่งรูปแบบสมัยก่อนที่มักนิยมกันมาอย่างนี้แต่ด้วยสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 จึงไม่สามารถใช้รูปแบบเก่าๆ ได้จึงต้องอาศัยการปฏิบัติธรรมและการพิจารณาธรรมผ่านระบบโปรแกรมในลักษณะ Conferent มากยิ่งขึ้น เช่น โปรแกรม ZOOM MEET เป็นต้น ซึ่งปัจจุบัน มีโปรแกรมต่างๆ มากมายที่สามารถเข้าปฏิบัติธรรมผ่านระบบออนไลน์ได้ เช่น โครงการปฏิบัติธรรมออนไลน์ "ธรรมะกับการปฏิบัติราชการ" ในวันอาทิตย์ที่ 21 กุมภาพันธ์ 2564 เวลา 9.00 -11.00 น. ผ่าน Facebook Live ซึ่งจัดโดยสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม เป็นต้น เพราะฉะนั้น โครงการเหล่านี้จะได้รับความนิยมมากขึ้น ที่สามารถดงบประมาณรายจ่ายของหน่วยงานภาครัฐได้มาก

ภาพที่ 2 : การประชุมสัมพันธโครงการปฏิบัติธรรมออนไลน์ “ธรรมะกับการปฏิบัติราชการ” ครั้งที่ 4 ของสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม

(ที่มา : สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม 20 เมษายน 2564.)

3. New Normal ด้านการจัดการเรียนการสอน และการสอบธรรมะแบบออนไลน์ เป็นแนวทางที่นำมาใช้ตั้งแต่ พ.ศ.2560 เป็นต้นมา ของกระทรวงศึกษาธิการโดยเริ่มตั้งแต่การสมัคร การจัดทำคู่มือสอบ การจัดการเรียนการสอน การจัดห้องเรียนและจัดตารางเรียนตามระดับธรรมชั้นตรี โทและเอก จัดหาสื่อการเรียนการสอน การนิมนต์พระอาจารย์เข้าสอน และถวายความสะดวกพระอาจารย์สอนตามความเหมาะสม การควบคุม ดูแล กำกับให้ผู้เรียนเข้าเรียนตามตารางเรียนที่กำหนดถ้าไม่มีครูพระ/ครูที่สามารถสอนวิชาธรรมศึกษาได้ ให้ประสานกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหรือคณะสงฆ์ เพื่อขอให้ดำเนินการส่งพระสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษา (อมรศักดิ์ ปิ่นทอง, 2559 : 1) นอกจากนี้ ทางด้านวัดไร่ได้ดำเนินการพัฒนาห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ชั้นตรี โดยได้รับการสนับสนุนจาก

กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ซึ่งห้องเรียนออนไลน์วิชาธรรมวิภาค ที่จัดทำขึ้นนี้ ใช้ Google Apps for Education สามารถเข้าถึงง่ายใช้ฟรี เพียงใส่รหัสชั้นเรียน คือ gpyjlv ใน Google Classroom ก็สามารถเข้าเรียนออนไลน์ได้ทันทีทั้งนี้ การเปิดห้องเรียนออนไลน์เพื่อสอนธรรมศึกษานับเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้ ธรรมศึกษา ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนที่จะเข้าสอบธรรมศึกษา (พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ออนไลน์) ส่วนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ก็จัดให้การเรียนการสอน การสอบทั้งในส่วนของภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ รวมไปถึงการสอบวิทยานิพนธ์ผ่านระบบออนไลน์แทบทั้งหมดซึ่งจะทำให้เห็นระบบเหล่านี้มากยิ่งขึ้นที่เรียกว่า MCU e-Testing

ภาพที่ 3 : ประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่องการจัดสอบ วัดผลการศึกษารายวิชาข้อสอบกลาง MCU e-Testing

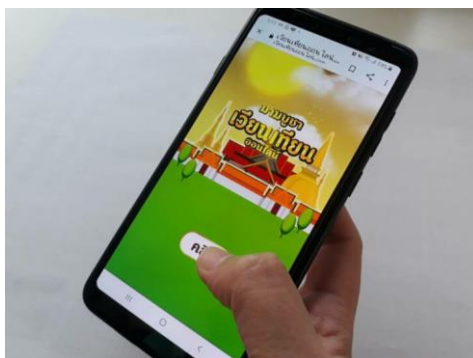
(ที่มา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ 24 มีนาคม 2564.)

4. New Normal ด้านท่องเที่ยวของวัดต่างๆ ต้องการปฏิบัติตามระเบียบ ไม่ว่าจะเป็นการวัดใช้ การล้างมือด้วยเจลหรือสบู่ การสวมหน้ากากอนามัย โดยเฉพาะระเบียบการเยี่ยมมณฑลสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาการจัดพิธีกรรมทางศาสนาในวัดทางพระพุทธศาสนาได้มีการกำหนดให้วัดควรทำความสะอาดพื้นผิวที่ถูกสัมผัสบ่อย การคัดกรองศาสนิกชนก่อนที่จะอนุญาตให้เข้ามาในบริเวณวัด และหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่จะนำไปสู่ความแออัด การจัดสถานที่ล้างมือหรือแอลกอฮอล์ล้างมือ และศาสนิกชน อาหารที่นำมาถวายพระสงฆ์ควรได้รับการปรุงอย่างปลอดภัยการเว้นระยะห่างระหว่างบุคคลอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในวัดที่มีนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปเป็นจำนวนมากและเพื่อให้สามารถปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานองค์การอนามัยโลกประจำประเทศไทย, 2563 : 2) เพราะฉะนั้น วัดจะมีการเตรียมความพร้อมผ่านการใช้มาตรการสำคัญๆ อย่างต่อเนื่องแม้จะสถานการณ์จะดีขึ้นแล้วก็ตาม หากมีการเปิดระบบการท่องเที่ยวตามปกติก็ยังคงมีระบบการป้องกัน และรักษาความสะอาดให้เป็นระเบียบการปฏิบัติมากขึ้น

ภาพที่ 4 : ป้ายประกาศถึงมาตรการป้องกันการระบาดของไวรัสโควิด-19 ของวัด
“วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร” หรือ “วัดโพธิ์”
(ที่มา : ผู้จัดการออนไลน์, 20 มีนาคม 2563).

5. New Normal ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารของวัดให้ทันสมัยมากขึ้น จะมีการติดตั้งกล้องวงจรปิดทั่วบริเวณวัดมากขึ้น การติดตั้งจุดตรวจวัดไข้ทางเข้าแบบอัตโนมัติ การติดตั้งจุดล้างมือด้วยแอลกอฮอล์อัตโนมัติ การพัฒนาโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันสำหรับการบริจาคเงินให้กับวัด การพัฒนาเว็บไซต์สำหรับการบริหารความรู้ด้านการปฏิบัติธรรม การเรียนและการสอบธรรมศึกษา การพัฒนาระบบการสื่อสารระหว่างวัด ชุมชนและโรงเรียนมากขึ้น การพัฒนาระบบการสวดมนต์ออนไลน์และการเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ภาพที่ 1 แสดงแอปพลิเคชันการเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
(ที่มา : ประชาชาติธุรกิจ. 2564.)

บทสรุป

บทความเรื่อง Covid-2019: วิถีทาง วิถีธรรม วิถีใหม่ของชาวพุทธในสังคมไทยที่พยายามนำเสนอมุมมองการปรับตัวเพื่อการปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวพุทธในประเทศไทย รวมไปถึงประชาชนทั่วไปและทิศทางการเปลี่ยนแปลงไปของระบบการจัดการและการพัฒนาของวัดต่างๆ ในสังคมที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อทำหน้าที่และแสดงบทบาทการสืบทอดเจตนารมณ์ทางพระพุทธศาสนาให้มั่นคงและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชาวพุทธทั้งในประเทศไทยและทั่วโลกที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์โรคอุบัติใหม่ (Covid-2019) เพื่อความปลอดภัยตามมาตรการรักษาความปลอดภัยในชีวิตของชาวพุทธซึ่งการดำเนินชีวิตแบบ New Normal หรือ ความปกติจะเกิดขึ้นทั่วทุกแห่งไม่ว่าจะเป็นในปัจจุบันหรืออนาคตที่ปราศจากโรคระบาดแล้วก็ตามก็ยังมีมาตรการรักษาความปลอดภัยมากยิ่งขึ้นด้วยวิถีธรรมใหม่ของชาวพุทธในสังคมไทยประกอบด้วย New Normal การให้ทานผ่านระบบออนไลน์ หรือการใช้เงินดิจิทัลมากยิ่งขึ้น New Normal ด้านการเจริญศีล สมาธิ และภาวนาอยู่ที่บ้านผ่านระบบ Conferrent ของสำนักปฏิบัติธรรมต่างๆ New Normal ด้านการจัดการเรียนการสอน และการสอบธรรมะแบบออนไลน์ New Normal ด้านท่องเที่ยวของวัดต่างๆ ต้องการปฏิบัติตามระเบียบและ New Normal ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารของวัดให้ทันสมัยมากขึ้น เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ บทบาทของวัดต่างๆ สถานสำคัญทางพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ สถานศึกษาที่มีการเรียนการสอนธรรมะ ชาวพุทธทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศต้องการมีปรับตัวมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างปลอดภัย

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพร เนาว์สุวรรณ, นกชา สิงห์วีรธรรมและพยางค์ เทพอักษร.(2563). *ความสำเร็จในการดำเนินงานควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ประเทศไทย*. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 7.(2), 1.
- ธนากรกรุงไทย. (2563). *ทิศทางเศรษฐกิจและธุรกิจในยุค New normal*. กรุงเทพฯ : สำนักงานใหญ่ธนากรกรุงไทย.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2564). *ชีทักัด “มาพบเขาออนไลน์” สวดมนต์ เวียนเทียนที่บ้านในยุคโควิด*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.prachachat.net/ict/news-619973> [8 พฤษภาคม 2564].

- บุญเรือน ทองทิพย์. (2563). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำต่อการพัฒนาองค์กรแบบ New Normal. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ. 5 (11), 437.
- ผู้จัดการออนไลน์. ที่เที่ยว 5 วัดดัง วางมาตรการป้องกันไวรัสโควิด-19. [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล : <https://mgronline.com/travel/detail/9630000028323> [9 พฤษภาคม 2564].
- พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺญ. มจร วัดไร่ขิง เปิดติว “ธรรมศึกษา”ออนไลน์. [ที่เที่ยว 5 วัดดัง วางมาตรการป้องกันไวรัสโควิด-19]
- พีรพัฒน์ ใจแก้วมา. (2563). การศึกษาพฤติกรรม การดำรงชีวิตแบบปกติใหม่ของประชาชนชาวไทยระหว่างวิกฤตโควิด-19 ที่ปรากฏในสื่อออนไลน์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พัชรสิดา รัฐโชติพิริยกร. (2558). ทศนคติและพฤติกรรม การบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือสัตว์บนเครือข่ายสังคมออนไลน์: กรณีศึกษาบนเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พระราชปริยัติกวี. (2564). ประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่องการจัดสอบวัดผลการศึกษา รายวิชาข้อสอบกลาง. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัดจันทาราม (ท่าซุง) จังหวัดอุทัยธานี. รายชื่อ...เจ้าภาพทำบุญ Online บัญชีวัดท่าซุง ตั้งแต่วันที่ 1-15 มกราคม 2562. [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล : <http://www.watthasung.com/wat/viewthread.php?tid=2618> [8 พฤษภาคม 2564].
- วิทยาลัยข้าราชการศาลยุติธรรม. (2564) เอกสารโครงการปฏิบัติธรรมออนไลน์ “ธรรมะกับการปฏิบัติราชการ” ระหว่างวันที่ 21 กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ 12 กันยายน 2564 ผ่านระบบออนไลน์. สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม
- สาคร ศรีมุข. (2563). การส่งออกผลไม้ของประเทศไทยในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). วารสารจลนิตี สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 10.(11),: 1.
- สำนักงานปลัดบัญชี ก. NEW NORMAL. [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล : <https://oac.rta.mi.th/data/2020/10/2010090651110316511103-new-normal.-17-24.pdf> [8 พฤษภาคม 2564].
- สำนักงานองค์การอนามัยโลกประจำประเทศไทย. (2563). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19). สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข,
- อมรศักดิ์ ปิ่นทอง. (2559). การจัดการเรียนการสอน ธรรมศึกษา ในสถานศึกษา. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา เขต 1 ตำบลป่าเช่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี.

donate.dkcmain. คู่มือบริจาคเงินออนไลน์ผ่านทางอินเทอร์เน็ต. [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล :
<https://donate.dkcmain.org/PublicFiles/manual/dmanual.pdf>
Guntitat Horthong. 60 ทฤษฎี New Normal ที่เกิดขึ้นทั้งหมดแบ่งเป็น 10 ประเภท.
[ออนไลน์] แหล่งข้อมูล : <https://adaddictth.com/knowledge/60-New-Normal-Covid> [8 พฤษภาคม 2564].

